

PATARIMAI

Taktilinės knygos turinys priklauso nuo vaiko amžiaus, negalios, išsivystymo lygio ir patirties.

Labai mažiems vaikams skirtose knygose svarbu griežtai laikytis tam tikrų taisyklių. Vaikui augant ir didėjant jo patirčiai, kai kuriais atvejais šias taisykles galima „laužyti“.

Taktilinės knygos – tai rankų darbo knygos. Jų savybės:

- knygos turi būti tvirtos,
- puslapiai turi būti standūs (padaryti iš kartono arba audinio), užapvalintais kampais,
- įrišimas turi būti toks, kad puslapius būtų galima atversti horizontaliai, patogiai apčiuopinėti kiekvieną puslapį ir tinkamai užversti knygą,
- tekstas turi būti parašytas dideliu 16 pt dydžio reginčiųjų raštu ir Brailio raštu,
- tekstas visada turi būti toje pačioje knygos puslapių pusėje (visada kairiajame arba visada dešiniajame puslapyje), taip pat ir iliustracijos,
- puslapių dydis priklauso nuo vaiko amžiaus. Mažyliams tinka 15×15 cm dydžio puslapiai, vėliau 20×20 cm, kiek paūgėjusiems 25×25 cm, 21×29,7 cm, nes vaikui augant, tyrinėjimo įgūdžiai gerėja,
- puslapių skaičius taip pat priklauso nuo vaiko amžiaus: galite pradėti nuo kelių puslapių (5–6) ir palaipsniui didinti jų skaičių,
- kiekvieno puslapio apačioje esanti pagrindinė linija padeda vaikui teisingai orientuoti knygą.

Iliustracijos

Jos turi būti visiškai saugios: venkite aštrių daiktų, kenksmingų medžiagų, ilgų juostų, smulkių detalių, kurios atitrūkusios gali patekti vaikui į burną, vaikas gali užspringti. Naudokite tvirtas, saugias, higienos reikalavimus atitinkančias medžiagas, tvirtai pritvirtintas prie puslapių.

Labai mažiems vaikams skirtose knygose:

- viename puslapyje naudokite tik vieną mažą daiktą arba kelis tos pačios rūšies daiktus;
- puslapyje naudokite tikrus objektus ir palaipsniui pereikite prie objektų atvaizdų, vėliau – prie istorijų ir situacijų;
- gali būti naudinga pritvirtinti objektus lipdukais Velcro®, kad vaikas galėtų ne tik apčiuopti objektą knygoje, bet ir jį atitraukti, ištyrinėti ir atpažinti kaip tikrą objektą (tai palengvina perėjimą nuo tikrovės prie atvaizdų knygoje);
- iliustracijos turi būti susijusios su knygos tema, aiškios ir paprastos;
- istorijos turėtų būti gana paprastos, vaikui lengvai suprantamos. Iš pradžių paveikslėliai ir istorijos turi būti susiję su kasdieniu gyvenimu ir tikrove, paskui galima pristatyti įsivaizduojamas, dar vėliau – abstrakčias idėjas;
- venkite dėti per daug detalių viename puslapyje;
- iliustracijos turėtų ugdyti pirštų miklumą, būti įdomios ir sudaryti sąlygas sąveikai;
- iliustracijos turi būti susijusios su esmine istorijos dalimi ir papildyti tekstą;
- naudokite įvairius pojūčius stimuliuojančias medžiagas, kurios skatina pasitelkti ne tik lytą, bet ir klausą, uoslę ir, jei reikia, regos likutį;
- užtikrinkite gerus kontrastus tarp objektų ir tarp objektų bei puslapio fono. Blizgios medžiagos gali būti labai naudingos, tačiau kai kuriuos silpnaregius vaikus trikdo viskas, kas akina.
- atkreipkite dėmesį į stiprius lytos pojūčio kontrastus, parinkdami skirtingas tekstūras;
- naudokite skirtingas tekstūras skirtingoms objekto dalims pavaizduoti;

- įsitikinkite, kad detales lengva atpažinti;
- palikite pakankamai vietos tarp dviejų puslapio elementų;
- venkite persidengimo (kai vienas elementas yra ant kito elemento iš dalies jį uždengdamas);
- laikykitės proporcijų ir venkite vaizduoti perspektyvą;
- žmonių figūras geriausia vaizduoti iš priekio, o gyvūnai turi būti vaizduojami iš šono (su 4 kojomis);
- jei veikėjas istorijoje pasirodo daugiau nei vieną kartą, jis turi išlaikyti tas pačias savybes;
- ant puslapių klijuojamos medžiagos storis turi būti ne mažesnis kaip 1 mm.

KNYGOS TEKSTAS

Kad jūsų liečiamosios knygos tekstas būtų prieinamas, jis turi būti parašytas:

- iškilium Brailio raštu,
- juodai (t. y. ne Brailio raštu, o įprastu raštu), šriftu be serifų (pvz., Luciole, Arial, Tahoma, Verdana ir t. t.), dideliu šriftu (ne mažesniu kaip 16 pt dydžio).

Jūsų taktilinės knygos teksto prieinamumas yra svarbus aspektas: kai kurie T ir T konkurso partneriai suburia vertinimo komisijas, į kurias įeina ir aklieji. Jie turi galėti savarankiškai perskaityti jūsų liečiamąją knygą. Jei jums reikia patarimo, kaip išdėstyti tekstą ir jį atspausdinti, kreipkitės į savo šalies T ir T konkurso partnerį. Jie galės suteikti jums techninių priemonių ir net kontaktų dėl reljefinio Brailio rašto atspausdinimo.

KITOS NUORODOS

„TYPHLO IR TACTUS VADOVAS APIE VAIKIŠKAS KNYGAS SU LIEČIAMOSIOMIS ILIUSTRACIJOMIS“ („The Typhlo and Tactus guide to children books with tactile illustrations“, išleido organizacija „LES DOIGTS QUI RÊVENT“, sudarytojas Philippe Claudet).

Ši leidinys yra didžiausia tarptautinė panorama, apžvelgianti taktiliškai iliustruotas knygas regos negalią turintiems vaikams: knygoje 428 puslapiai, 22 straipsnių autoriai iš 19 šalių, spalvotos nuotraukos, tarptautinė bibliografija, svetainių nuorodos.

Visus šios srities specialistus sieja novatoriškumas ir didžiulė motyvacija. Jie čia pateikė jums viską, ką žinojo, be jokių išlygų, dosniai atskleiddami savo praktiką, siekdami nutraukti taktiliškai iliustruotų knygų autorių ir gamintojų izoliaciją pasaulyje, ypač besivystančiose šalyse, būdami tikri, kad neregiai ir silpnaregiai vaikai turi teisę į knygas, į prieigą prie kultūros, į didžiulį skaitymo malonumą, į visavertį pilietiškumą. Šis T ir T vadovas atspindi vadinamąją „Tactus dvasią“. Jis išleistas prancūzų ir anglų kalbomis ir platinamas „Les Doigts Qui Rêvent“ kolekcijoje „Corpus“.